

Tabip Odalarının İlk Tıbbi Dergisi: 'Neşter'^{*} The First Medical Journal of the Medical Chamber: 'Neşter'

Metin Özerⁱ

ⁱUz.Dr., Emekli-Anesteziyoloji ve Reanimasyon Uzmanı, <https://orcid.org/0009-0008-0923-9495>

Öz

"Neşter" ülkemizdeki Tabip Odalarının ilk tıbbi dergisidir. Derginin kurucusu Dr. Arif Atlı'dır. Mardin Tabip Odasından sonra Balıkesir ve İstanbul Tabip Odaları da tıbbi dergi basmaya başlamışlardır. Mardin ve sonrasında Diyarbakır Tabip Odası tarafından hazırlanan "Neşter" adlı tıbbi dergi, basıldığı yıllar göz önüne alınarak incelendiğinde; kağıt kalitesi hariç, içeriğinin aynı dönemde yabancı ülkelerde yapılan yayınlar kadar akademik bilgi dolu olduğu görülecektir.

Çalışma, 1 Mart 2024 ile 1 Nisan 2024 tarihleri arasında yapılmıştır. "Neşter" dergisinin Mardin'de, Temmuz-Ağustos 1957 ile Temmuz-Ağustos 1959 tarihleri arasında basılan ilk on dört sayısı ve Diyarbakır'da, 1971'de basılan dört sayısı olmak üzere toplam 18 sayısı incelenmiştir.

Çalışmada; "Neşter" adlı dergiyi incelerken, Mardin'de görev yapan Dr. Arif Atlı ile Rahip Hanna Dolapönü ve Mardin tıbbıyla ilgili kıymetli çalışmaları olan Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'den de bahsetmek uygun bulundu. 1957 yılında derginin basılması için matbaayı ve ilk sayılarda kullanılacak kağıdı Rahip Hanna Dolapönü temin etmiş, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver de bir doktor ve sanatçı olarak destek olmuştur.

"Neşter" adlı dergilerde; Mardin, Diyarbakır ve Siirt'te görev yapan doktorlardan başka, Türkiye'nin dört bir yanındaki doktorlardan gelen çeşitli tıbbi ve mesleki yazılar da yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Neşter, Tabip Odası, Mardin, Diyarbakır.

ABSTRACT

"Neşter" is the first medical journal of the Medical Chambers in our country. The founder of the journal is Dr. Arif Atlı. After Mardin Medical Chamber, Balıkesir and İstanbul Medical Chambers also started to print medical journals. When the medical journal named "Neşter", prepared by Mardin and later Diyarbakır Medical Chamber, is examined considering the years it was published; Except for the paper quality, it will be seen that its content is as full of academic information as the publications made in foreign countries in the sameperiod.

The study was conducted between March 1, 2024 and April 1, 2024. A total of 18 issues of the "Neşter" journal, including the first fourteen issues published in Mardin between July-August 1957 and July-August 1959 and four issues published in Diyarbakır in 1971, were examined.

In the study; While reviewing the journal called "Neşter", it was deemed appropriate to mention Dr. Arif Atlı and Priest Hanna Dolapönü, who worked in Mardin, and Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, who had valuable works on Mardin medicine. In 1957, Priest Hanna Dolapönü provided the printing house and the paper to be used in the first issues of the journal, and Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver supported him as a doctor and artist.

In journal called "Neşter"; In addition to doctors working in Mardin, Diyarbakır and Siirt, various medical and Professional articles from doctors all over Turkey were also included.

Keywords: Neşter, Medical Chamber, Mardin, Diyarbakır.

^{*} *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 2024;14(2):162-170*

DOI: 10.31020/mutfd.1467231

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 09 Nisan 2024; Kabul Tarihi - Accepted: 16 Mayıs 2024

İletişim - Correspondence Author: Metin Özer <drmetinozer@gmail.com>

Giriş

İlk Türkçe tıp ve bilim dergisi olan “Vakayi-i Tıbbiye”, Mektebi-i Tıbbiye-i Şahane tarafından, İstanbul’da, 1849-1852 yılları arasında, Arapça harflerle, Türkçe ve Fransızca olarak yayınlanmıştır.^{1,2}

Türkiye’de ilk Türkçe basım yapan matbaanın 1727’de kurulduğu ve ilk resmi gazete olan Takvim-i Vekayi’nin 1831’de yayınlandığı göz önüne alındığında; ilk Türkçe tıp dergisinin 1849 yılında yayın hayatına başlamasının önemi daha iyi anlaşılacaktır.³

Sürelili tıbbi yayınlar; bilimin gelişmesi, yapılan araştırmaların, edinilen tecrübelerin paylaşılması, meslektaşlar arasındaki iletişimin sağlanması açısından çok önemlidir. İncelemiş olduğumuz “Neşter” dergisi de bu gelenekten esinlenerek Mardin Tabip Odası tarafından 1957 yılından itibaren Dr. Arif Atlı tarafından yayınlanmaya başlamış, görevi 1961 yılında Diyarbakır Tabip Odası devralmıştır.⁴

Çalışmada; “Neşter” dergisinin Mardin’de 1957-1959 yılları arasında basılan ilk on dört sayısı ile, Diyarbakır’da 1971 yılında basılan dört sayısı incelenmiştir. Dış tabibi İlyas Sezer’in Mardin’de basılan derginin ilk on dört sayısında Yazı, Tasnif, Tercih Heyetinde görev aldığı görülmektedir. 1953 yılından itibaren dış tabipleri de Tabip Odalarına üye olmaktadır. Bu durum Türk Dış Hekimleri Birliği’nin 1985’te kuruluşuna kadar sürmüştür.

‘Neşter’ dergisi ve Rahip Hanna Dolapönü

“Neşter” dergisi incelenirken, ilk olarak ele alınması gereken kişilerden biri Rahip Hanna Dolapönü (Dolabani) olacaktır. Rahip Hanna’nın soyadı bazı kaynaklarda; “Dolapönü”, bazı kaynaklarda ise; “Dolabani” olarak geçmektedir. Çalışmada, soyadını kaynaklarda geçtiği şekliyle aynen alınıp, değişiklik yapılmadı.

Hanna Dolabani’nin yaşadığı 1885-1969 yılları siyasal, sosyal ve kültürel açıdan köklü değişimlerin meydana geldiği bir dönemdir. Bu dönem siyasi olarak tüm dünyayı etkisi altına alan iki cihan harbinin yaşandığı, Dolabani’nin yaşadığı bölgede ise coğrafi olarak Osmanlı imparatorluğunun yıkıldığı ve Cumhuriyet idari yapısının kurulduğu bir dönemdir. Bu dönüşüm ve değişim süreçlerinden Süryani Ortodoks kilisesinin de etkilendiği kuşkusuzdur ve yaşadığı dönemde görev alan patriklerin Hanna Dolabani’nin üzerinde etkisi olduğunu söylemek mümkündür.⁵

Dolabani’nin hayatını dolaylı da olsa etkileyen ilk patrik IV. Petrus’tur. Dolabani henüz dokuz yaşındayken vefat eden Petrus’un, Dolabani üzerindeki etkisi onun daha sonra her aşamasında bilfiil bulunduğu ve fikirlerini yaymasına aracılık eden matbaanın Mardin’e getirilmesi olayıdır.⁵

1882’de patriklik merkezi olan Mardin Deyrülzafaran Manastırı’na İngiltere’den getirilen matbaa için ayrı bir bina yapılmasına başlanmıştır. Eğitim için İngiltere’ye gönderilen rahip Abdullah Sadedi, 1888’de matbaayı çalıştırmayı başarmıştır. Daha sonraki yıllarda göreve gelen her patrik matbaanın çalışması için gayret göstermiştir. Abdullah Sadedi patrik olunca, 1913 yılında o zaman genç bir rahip olan Hanna Dolapönü’nü matbaanın başına getirmiş, “Hekimtho (Hikmet Dergisi)” çıkarılmıştır.⁶

Süryani Ortodoks Kadim Metropolitleri Hanna Dolapönü, (Mor Filiksinos Yuhanon Dolabani), 27 Eylül 1885 yılında Mardin’de doğmuştur. Süryanice, Arapça, Türkçe ve Fransızca bilirdi. 4 Mayıs 1947 Pazar günü Mardin ve çevresi Metropolitliğine yükselmiştir.⁷

Matbaayı çalıştırıp, birçok dergi ve kitap yayınlamış, Mardin ve Diyarbakır valiliklerinin resmi işleri için de kullanılmasını sağlamıştır. Hanna Dolapönü; 1952’de kilisenin “Öz Hikmet” dergisinin Türkçe yayınlanmasına ön ayak olmuştur. Derginin sahibi, mesul müdürü ve yazarıdır.⁶

Öz Hikmet dergisinin kapağında; “Din, Edebi, Tarihi, İhbari” ifadelerinin ortasında Türkçe; “Öz Hikmet”, altında da Süryanice; “Hikmetho” yazılıdır. Orta kısımda Öz Hikmet Dergisi altında “Hikmetin Başlangıcı Rab Korkusudur” Mezmurlar, 111: 10 ifadesi bulunmakta, bunun da altında sayı ve yıl yer almaktadır.⁸

Dergi, din ve tarih başta olmak üzere toplumu ilgilendiren her türlü konuyu ele almaktaydı. Bunun dışında okuyucudan gelen haberler, nitelikli yazılar ve şiirler de bulunmaktaydı. Ayrıca Mardin ve çevresi başta olmak üzere şehirde olan önemli olaylar, evlilik ve ölüm haberleri de vardı.⁸

Dolapönü, birçok kitap da yayınlamıştı. “Süryani musikisinden çiçek demeti”, “Süryani Kadim Kilisesinin Şahsi Namaz Kitabı, ZafaranFidanlığı-Deyrulzafaranın Muhtasar Tarihi - Dz. Öksüzlerin Yardımına, Türk Süryani Kadim Kilisesinin Mesihsal Öğretimi, Mar GabriyelDeyr-el-umur tarihi, Tarihte Mardin-Itr-El-Nardin Fi Tarih Merdin-Türkçe ve Süryani yazı ve resimlerle” isimli kitaplar bunlardan bazılarıdır.⁹ 2 Ekim 1969 tarihinde vefat eden Mor Filikinos Yuhanon Dolabani; " Ölümünden korkmam, ama ne var ki; ölüm, kalemi kırıyor " diyerek, yazmanın önemine vurgu yapan bir kişidir.¹⁰

“Neşter” dergisi ve Arif Atlı

12 Eylül 1923 tarihinde İstanbul Fatih’te doğan, 1947’de İstanbul Tıp Fakültesinden mezun olan Dr. Arif Atlı, 1948 sonlarında Mardin’de göreve başlamıştı.⁴ 1952 yılında evlendiği Melahat Hanım, Mardin eşrafından “Omay” ailesinin bir ferdiydi. Mardin’in sosyal yaşamına Dr. Atlı da katılmıştı.

Dr. Arif Atlı; Belediye Tabipliği, Sıtma Savaş ve Kızılay Başkanlığı, Jandarma Tugay Tabipliği, Mardin Lisesi yardımcı öğretmenliği, Mardin Spor Gençlik Kulübü Başkanlığı, Bölge Futbol Ajanlığı, Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü yapmıştı. Bu arada kapalı tribünlü stadyum inşaatıyla ilgilenmiş, lig ve kupa maçları düzenlenmesine aracı olmuştu. “Mardin’de Spor” adıyla 1920-1952 ye kadar yapılan spor çalışmalarını kapsayan bir broşür çıkartmıştı. Futbol Hakem Kursu açtırmış, kendisi de lisanslı futbol hakemi olmuştu. Atletizmde birçok kollarda derece alan atletler yetişmesine aracı olmuş, Mardin Tüccar Kulübü, Avcılar Derneği kuruculuğu ve yönetim kuruluğu üyeliği, Şoförler Derneği yönetim kurulu üyeliğinde bulunmuştu. 1956-1961 yıllarında Mardin-Diyarbakır-Siirt kentlerinin Tabip Odası Başkanlığı görevini yürütmüştü.⁴

Dr. Arif Atlı’nın vefat haberi İstanbul Tabip Odasının 22 Ocak 2013 tarihli duyurusunda yer almıştı: “Değerli hocamız Dr. Arif Atlı’yı kaybettik. 1970-71 döneminde İstanbul Yönetim Kurulu Üyeliği, 1986-2001 döneminde Dostluk ve Yardımlaşma Derneğinin başkanlığını sürdürmüş, Türk Hekimleri Dayanışma Vakfı kurucusu ve eski yöneticilerinden, Göz Hastalıkları Uzmanı değerli meslektaşımız Dr. Arif Atlı’yı kaybetmenin büyük üzüntüsü içindeyiz”.¹¹

Dr. Arif Atlı, 1957 Mayıs-Haziran aylarından başlayarak, Türk Tabipler Birliği adına iki ayda bir çıkan, “Neşter” isimli derginin kurucusu ve mesul müdürü olmuştu. Ülkemizde tabip odaları arasında ilk olarak Mardin Tabip Odası tarafından bir tıbbi dergi basılmıştır. Ardından Balıkesir ve İstanbul Tabip Odalarının dergileri gelmiştir. “Neşter” dergisinin 1959 yılı Temmuz-Ağustos sayısında “İstanbul Tabip Odası Dergisinin Eylül-1959 ilk sayısını memnuniyetle aldık” başlıklı bir yazı yayınlanmıştır.¹² Bu yazı bize Mardin Tabip Odasının yayınladığı “Neşter” adlı tıbbi derginin ülkemizde ilk olduğunu anlatmaktadır.

Dr. Arif Atlı, kendisiyle 2008 yılında İstanbul Bakırköy’deki evinde görüşen H. Kadircan Keskinbora’ya; “O mecmuanın çıkarılışında, baskısında Süryani Rahip Hanna Dolapönü vardı. Çok muhterem biri, o yardım etti, hatta kağıt bile verdi” demektedir.⁴ Neşter dergisinin kapağı incelendiğinde; basım yerinin Mardin Süryani Kilisesine bağlı “Öz Hikmet Basımevi” olduğu görülecektir.

O yıllarda Diyarbakır-Mardin-Siirt Tabip odaları Dr. Arif Atlı tarafından ortak olarak yönetilmektedir. Bu çalışmada “Neşter” dergisinin öncelikle 1957-1959 yılları arasında çıkan ilk 14 sayısı incelenmiştir. Mardin’de basılan derginin künyesi aşağıdaki gibidir:

“Sahibi: Türk Tabipler Birliği D. Bakır-Mardin-Siirt Tabip Odası Başkanı, Mesul Müdür: Dr. Arif Atlı.

Yazı İşleri Müdürü: Dr. Nurettin Çelikaksoy.

Yazı, Tasnif ve Tercih Heyeti: Dr. Hilmi Özden, Dr. Mahmut Hoşoğası, Diş Tabibi İlyas Sezer.

Yazıların gönderileceği adres: Tabip Odası Başkanlığı, Mardin.

İlk sayıda; Dr Arif Atlı, derginin çıkarılış amacını anlatmaktadır:

“Başlarken; mecmuamızın odamız için hayırlı ve uzun ömürlü olması dileği ile yazıma başlıyorum. İş durumu ve vazifelerimiz dolayısıyla aynı vilayet dahilindeki birkaç arkadaşın dahi istenilen zamanda veya senede bir iki gün bir arada toplanmaları mümkün olmuyor. Üç vilayet ve buna bağlı yirmi dokuz kazadaki arkadaşlarımızın toplanıp fikir teatisinde bulunmaları imkansız bir vaziyettedir.

Biz bu durumu biraz olsun telafi edebilmek için bir mecmua çıkarmaya karar verdik. Bu vesile ile arkadaşların birbirleri ile tanışmalarını, dertlerinden, düşüncelerinden haberdar olmalarını, birliğimizin ve diğer tabip odalarının durumlarını öğrenmelerini ve ilmi çalışmalarından müşterek istifade sağlamalarını temine çalışacağız.

Mecmuamız iki ayda bir çıkacaktır. Siyasetle alakası yoktur, Mecmuacılık ve sanat bakımından bir iddiada bulunmuyoruz.

İdare heyetimiz mecmua çıkarmaya karar verdikten sonra isim üzerinde durdu. Mardin maarif müdürü M. Necati Onacak ‘NEŞTER’ ismini teklif etti. Bizde bu ismi orijinal bulduğumuzdan kabul ettik.

Bizlere her hususta faydeli olmayı vazife edinen birkaç ilaç firması hemen fikrimizi benimseyerek maddi yardımlarını esirgemediler, kendilerine odamız namına teşekkür ederiz.

Bundan sonra mecmuamızın alacağı şekil sizlerin arzularınıza bağlıdır. İstek ve düşüncelerinizi idare heyetimize bildirmenizi rica edeceğiz. İlk sayımızda klişelerimiz tamamlanmadığından, klişe kullanmadık. Gelecek sayılara alakanızı bekler ve hürmetlerimi sunarak yazıma son veririm.”¹³

“Bir isim münasebetiyle” başlıklı yazı; “Diyarbakır trahom müşaviri Dr. Muzaffer Tükel tarafından yazılmıştır. “Diyarbakır-Mardin-Siirt tabip odası başkanlığını çıkarmaya başladığı mecmua dolayısıyla tebrik ederiz. Mecmuanın Güneydoğunun üç vilayetinde bulunan meslektaşların çalışmalarına, arzularına ve fikirlerine tercüman olmasını dileriz.

Neşter, alet olarak mahir ellerde bir şifa vasıtasıdır. Mecmuanın bu adı alışı isabetlidir. Mesleğin her türlü derdine bu defa mahir kalemlerle dokunur ve şifaya, hiç olmasa salaha vasıta teşkil ederse; adının mecazi manasını hak kazanır. Hepimize faydalı ve uzun ömürlü olmasını temenni ederiz”.¹⁴

Ayrıca dergide, Diyarbakır, Mardin, Siirt tabip odası idare heyeti adına bir yazı kaleme alınmıştır:

“Muhterem Meslektaşlarımızın nazarı dikkatine!

6023 Sayılı Türk tabip birliği kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna iki madde eklenmesi hakkındaki 6909 sayılı kanunun muvakkat maddesini D. Bakırda, “Dicle” gazetesinde 29/3/1957’de, Mardin’de; “Demokrat Mardin” gazetesinde 25/3/1957’de, Siirt’te; “Demokrat Siirt” gazetesinde 29/3/1957 ilan ettik maddede mevzu bahis üç ay müddet Temmuz başında dolmuş olacaktır Yine ek maddeye göre;

uhdesinde birden fazla tabiplik vazifesi olanların kanun neşir tarihinden itibaren üç ay zarfında bir beyanname ile odamıza bildirmesi lâzım geliyordu. Hala bildirmeyen tabipler mevcuttur. Mecmuamızda 6909 sayılı kanunu neşrediyoruz. Tekrar tetkik ile gereğinin çok acele yapılmasını meslektaşlarımızdan ehemmiyetle rica ederiz.”

Dergide duyurular da yer almaktadır.

“Meslektaşlarımıza: Uyuşturucu ilaç reçeteleri odamızda bol miktarda mevcuttur. Arzu eden meslektaşlarımıza (3) lira mukabilinde verilmektedir.

Merkez konseyinden gönderilen Türk Tabipler Birliği 6023 sayılı kanun (1) lira mukabilinde arzu eden meslektaşlarımıza gönderilecektir.”

Birinci sayının içeriği şöyledir; “Mayıs-Haziran 1957, iki ayda bir çıkar, Tıbbi Mecmuadır.

1-Tüberküloz tedavisinde clorpromazin (20) vaka, Dr. Lütfü Sabri Serinkan (İzmir Göğüs Hastanesi Baştabip ve Servis şefi), Dr. Selahattin Yazıcıoğlu (D. Bakır Numune Hastanesi Fizyoloji Mütahhasısı), Sayfa 3-10.

2-Şekerli diyabetin sulfonylureederivesi (D 860 ve BZ 55. İle) tedavisi, Çeviren Dr. Refik Erer, sayfa 11-15.

3-Küçük notlar, Çeviren Dr Refik Erer, Dahiliye Mütahhasısı, D. Bakır, sayfa 16-17.

4-Oda çalışmalarımız- Bazı alakalı yazışmalar, sayfa 18-21.

5-Odamızda mevcut tabip ve dış tabipleri listesi, sayfa 22-25.

6- Dr Arif Atlı, Odamızın idare heyeti-Bitirirken, sayfa 26-28.”

Bu sayı; Diyarbakır, Mardin ve Siirt’e bulunan tabip ve dış tabiplerinin listesini içermektedir. O yıllarda dış tabiplerinin ayrı bir meslek odasında değil de; tabip odası bünyesinde yer aldıklarını görmekteyiz. Ayrıca bu sayıda sahte dış hekimlerinin telefon rehberinde yer almaması için PTT Başmüdürlüğüne gönderilen yazı vardır.¹⁵

1958 yılındaki 7. sayıda çıkan tüm dergilerin bir nüshasının Milli Kütüphaneye gönderilmesini isteyen yazı yayınlanmıştır. Bu yazıyla derginin Milli Kütüphane kataloglarına girdiğini de tespit etmiş oluyoruz.¹⁶

“Neşter” dergisinin ilk 14 sayısında; kaçak muayenehane çalıştıran doktorlara, sahte doktorlara, iğnecilere ve hasta simsarlarına da değinilmektedir.¹⁷

“Neşter” dergisi ve Ord. Prof Dr. Süheyl Ünver

1957 yılındaki 4. sayıda Mardin ile ilgili çalışmaları olan Ord. Prof Dr. Süheyl Ünver ile temasa geçildiğini, “Neşter” dergisi ve Tabip Odasının faaliyetleri anlatıldığını öğreniyoruz. Mardin Tabip Odasının Bay Dr. Arif Atlı-Türk Tabipler Birliği-Mardin imzası ve 5/12 1957 gün ve 447 sayılı yazısıyla dergide bir bölüm ayrılmıştır.

“Kıymetli Hocamız Ord. Prof Dr. Süheyl Ünver’in Mardin Tabip Odası lokaline hediyesi” başlıklı yazı aşağıdaki gibidir:

“Aziz Meslektaşım; 16/9/1957 tarihli mektubunuz üzerine lokaliniz için yapmış olduğum bazı matbu resimleri gönderiyorum. Bunları camlatın asın, beni hatırlarsınız. Arkadaşlara ve size sevgilerimle... Ord. Prof. A. Süheyl Ünver, Tıp Tarihi Enstitüsü Müdürü.

Muhterem hocamızın bu kıymetli hediyelerine çok memnun olduk. Arkadaşlarımızın teşekkür ve sevgilerini arz ederiz”.¹⁸

Ord. Prof Dr. Süheyl Ünver (1898-1986) Mekteb-i Tıbbiyye'yi 1920'de bitirmiş, bu arada sanat çalışmaları da yapmıştı. Neyzen, ressam, minyatörcü, tezyinatçı ve hattat olan Prof. Ünver; Arapça, Farsça, Fransızca biliyordu. 1967'de Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde, Tıp Tarihi ve Deontoloji kürsüsünü kuran kişiydi. Daha 1933'de Tıp Tarihi Enstitüsü'nü kurmuştu.¹⁹

1938'de cami, medrese, hamam, çeşme ve Maristan'ın (Darüşşifa, bimarhane veya hastane) oluşturduğu Emineddin Külliyesi'nin bir planını çizmiş, 1940'da "Artık Oğulları ve Mardin'deki hastaneleri" başlıklı makalesini yayınlamıştı. Makalede; Mardin'deki hastane konu edilmiş; "Başvekalet arşivindeki kayıtlara göre; 15. asra kadar vazife gördüğü ve yedi asır faaliyet gösterdiği, hastane, medrese, cami ve hamamın bir bütün halinde olduğu, zamanında fevkalade bir rağbet kazandığı, hatta Musul'dan hastalar geldiği" anlatılmıştır.²⁰

Diyarbakır'da basılan Neşter dergisi

Dr. Arif Atlı, 1961 yılında Diyarbakır hastanesinde cerrahi ihtisasına başlayınca "Neşter" dergisinin merkezi de Diyarbakır'a taşınmıştır. Dr Atlı, 1962'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Göz hastalıkları kliniğinde ihtisasa devam etmiştir.⁴

1971 yılında Diyarbakır'da basılan derginin ilk dört sayısının kapağında "Tıbbi dergidir", yerine; "Üç ayda bir çıkar, Mediko-Sosyal dergidir" yazmaktadır. Sahibi: T. Tabipler Birliği Diyarbakır-Mardin-Siirt tabip Odası adına Bşk. D.Şerif Karakoyunlu. Yazı işlerini idare eden Mes'ul Müdür: Dr. Selahattin Yazıcıoğlu. Yazı tasnif kurulu: Dr Selahattin Yazıcıoğlu-Dr Muzaffer Karadede- Dr İbrahim Alev. Yıl:15, cilt.15,1971, sayı:1,2,3,4-Diyarbakır " ibareleri vardır.

Dergide, Tabip Odasıyla ilgili yazılara yer verilmemiş, sadece aşağıdaki akademik makaleler yayınlanmıştır.

1- Diyarbakır Ziya Gökalp Üniversitesi, Dr Selahattin Yazıcıoğlu (Ankara Üniversitesi D.T.F Göğüs Hastalıkları Öğretim görevlisi), sayfa 3-10.

2- Çocuklarda taşsız kolesistite bağlı hidrops kese, Prof. Dr Kemal Öktem (Ankara Üniversitesi D.T.F Cerrahi kliniği Direktörü), Uz. Dr İbrahim Alev, Ass. Dr Muvaffak Sipahioğlu, sayfa 11-15.

3- Methylergobasin ile aktiv plasenta periodu ve kordon traksiyonu ile aldığımız sonuçlar, Doç Dr Fikret Önal (Ankara Üniversitesi D.T.F Ana-Çocuk Sağlığı kürsüsü yöneticisi), sayfa 16-20.

4-Tiroid kanserlerinin cerrahi tedavisi, Dr Asım Duman (Ankara Üniversitesi D.T.F Cerrahi Gurubu Kürsüsü Doçenti, sayfa 21-28.

5- Doğum sonunda meydana gelen ince barsak invaginasyonu, Prof. Dr H. Kemal Öktem (Ankara Üniversitesi D.T.F cerrahi kliniği direktörü), Uz. Dr İbrahim Alev, Ass. Dr Atilla Mutlu, sayfa 29-33.

6- Burunda (3) AdenoCa. vak'ası münasebeti ile burun ve boşluklarının malign tümörleri, Dr Şadi Berkmen (Ankara Üniversitesi D.T.F K.B.B kliniği profesörü), Uz. Dr Emre Cingi, sayfa 34-38.

7- Asfiktik doğanlarda acil reanimasyon metodları ile klinik araştırmalar, Doç. Dr Fikret Önal (Ankara Üniversitesi D.T.F Ana-Çocuk Sağlığı kürsüsü yöneticisi), Dr Meliha Girici (Ankara Üniversitesi D.T.F Anesteziyoloji ve Reanimasyon uzmanı), sayfa 39-46.

8- Çekum Volvulusları, Prof. Dr Kemal Öktem (Ankara Üniversitesi D.T.F Cerrahi kliniği Direktörü), Uz. Dr İbrahim Alev, Ass. Dr Abdullah Yılmaz, sayfa 47-53.

- 9- Bir vak'a dolayısıyla choanalangiofibromlar, Uz. Dr Hayrettin Muhtar, Uz. Dr Emre Cingi (D.T.F K.B.B kliniği uzmanı), sayfa 54-58.
- 10- Koledok Taşları, Doç. Dr Nevzat Koçak, Uz. Dr İbrahim Alev, Ass. Dr Muvaffak Sipahioğlu, sayfa 59-64.
- 11- Pulmoner Embolizm, Prof. Dr H. Kemal Öktem (Ankara Üniversitesi D.T.F cerrahi kliniği direktörü), Uz. Dr Şinasi Yavuzer, sayfa 65-80.
- 12- Nefrektomi yapılan tarafta oluşan renal cell carcinoma, Doç. Dr Yılmaz Türkeri (Ankara Üniversitesi D.T.F Üroloji doçenti), Ass. Dr Hüseyin Ertürk, sayfa 81-85.
- 13- Generalize osteomyelit ve akciğer absesi gösteren bir vak'a, Prof. Dr H. Kemal Öktem (Ankara Üniversitesi D.T.F cerrahi kliniği direktörü), Uz. Dr. Selahattin Yazıcıoğlu, Ass. Dr Neriman Batur, sayfa 86-93.
- 14- Akut hepatitlerde steroid tedavisi ile alınan sonuçlar, Dr Haluk Hekimoğlu (Ankara Üniversitesi D.T.F intaniye kliniği uzmanı), Ass. Dr Mehmet Çelik, sayfa 94-101.
- 15- Sosyalleştirilmiş sağlık hizmetleri tatbik edilen Ağrı ilinde eğitim faaliyetlerini değerlendirilmek maksadı ile yapılan anket araştırması sonuçları, Dr Aydın Özel (Ağrı İli Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü), sayfa 102-118.
- 16- Karaciğer Segmentasyonunun esasları ve nomenklatur konusu, Doç. Dr K. Turgut Vardar (Ankara Üniversitesi D.T.F Morfoloji kürsü doçenti), Vet. Hek. M. Tahir Hatipoğlu, Vet. Hek. Ahmet Çimen, sayfa 119-131.
- 17- İran Sağlık Örgütlerinin inceleme gezisi raporu, Dr Nafiz Tekirli (Ankara Hıfzısıhha Okulu öğretim üyesi), Dr Nafiz Sürmeli (Ankara Sağ. ve Sos. Yrd. Md.), Dr Akile Kayalığıl (Diyarbakır Sağ. ve Sos. Yrd. Md.), sayfa 132-148.²¹

“Neşter” dergisindeki, “Trahom, sıtma ve sosyalleştirme” başlıklı yazılar

Derginin basıldığı yıllarda yaygın olan; trahom, sıtma, parazit, şark çibani, frengi ve lepra gibi hastalıklarla yapılan mücadeleler çok önemlidir. Bu makalenin yazarı da; 1984-1985 yılları arasında sağlık ocağı tabibi ve sağlık müdür yardımcısı olarak Şanlıurfa ilinde görev yaptığı için, bu hastalıklarla mücadelenin içerisinde yer almıştır. Özveriyle çalışan doktorlar ve sağlık personelleri sayesinde bu hastalıklar unutulmaya yüz tutmuştur.

Mardin'de basılan ‘Neşter’ adlı dergide, Dr. Arif Atlı'nın “Mardin Trahom Dispanseri çalışmaları” ve Dr. Refik Erer'in “Bölgemizin hastalık durumu hakkında” yazıları vardır.^{22,23} Dr. Aydın Özel de; Diyarbakır'da basılan dergide, “Sosyalleştirilmiş sağlık hizmetleri tatbik edilen Ağrı ilinde eğitim faaliyetlerini değerlendirilmek maksadı ile yapılan anket araştırması sonuçları” ve “Ağrı ili 1970 yılı sağlık durumu” başlıklı yazıları ile sahada yapılan çalışmaları paylaşmıştır.²⁴ Bu yazılar dışında, bölgede sık rastlanan hastalıklara ve tıbbi olaylara fazla değinilmemektedir.

Tıp dergilerine yazı gönderen doktorların kendi bölgelerindeki hastalıklarla ilgili yazılara daha fazla yer vermesi, bu vakalarla karşılaşan meslektaşlarına kolaylıklar sağlayacaktır. Ayrıca, bu mücadeleyi yürüten kişilerin isimleri de toplum hafızasına kaydedilmiş olacaktır.

Sonuç

Mardin ve Diyarbakır'ın çok eskilere dayanan tıp gelenekleri olduğu bilinmektedir. 1953 yılında kurulan Diyarbakır Tabip Odasının merkezi 27 Haziran 1957'de Mardin'e alınmıştır. 1913'den beri basım işleri yapan Süryani Ortodoks Patriği Hanna Dolapönü ile Dr. Arif Atlı'nın tanışması; "Neşter" adlı tıbbi derginin basılmasına vesile olmuş, 1961'den sonra derginin basımı Diyarbakır'da devam etmiştir. "Neşter", ülkemizdeki tabip odalarının ilk tıbbi dergisidir.

Günümüzde, bilgi çağı teknolojisiyle hazırlanan dergiler; kağıt, baskı ve dağıtımın pahalılığı nedeniyle, dijital olarak yayınlanmaktadır. O yıllarda bu kapsamda bir tıbbi dergiyi ortaya koymak, basmak ve sürdürmek çok büyük bir başarıdır. Ayrıca; bilgiye ulaşmak, bilimsel çalışmalar yapmak, metni düzeltme olanağı olmadan daktiloyla yazmak, matbaada harfleri tek tek dizmek, resimleri hazırlamak, kağıt ve mürekkep temin etmek, dağıtımı sağlamak; büyük zorluklar içermektedir. "Neşter" gibi bir dergi çıkarmak bugün bile kolay değildir. Birçok zorluğa rağmen; meslektaşlarına ve topluma, büyük bir özveriyle bilimsel katkı sağlamaya çabalamış tüm bu kişileri saygıyla anıyorum.

Bilgi

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Çalışmanın hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen Uz. Dt. Ece Özer'e; kaynak teminindeki katkılarından dolayı, araştırmacı Mehmet Sait Tunç'a, araştırmacı Orhan Beşikçi'ye ve İzmir Milli Kütüphane çalışanlarına teşekkür ederim.

Kaynaklar

1. Taşkıran N. Belgelerle İlk Türk Tıp Dergisi Vekayi-i Tibbiye, Haseki TıpBülteni 1968;6(2):105-116.
2. Bayrak O. Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü, Küll Yayınları, İstanbul, 1994; s.153.
3. Kazancıgil A, Solok V. Türk Tıp Dergileri ve Süreli Yayınları Üzerine Analitik Bir İnceleme (1949-1981), Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1981;12:373-382.
4. Keskinbora HK. Mardin'de Bir Hekimin Tıbbi Süreli Yayın Çalışması: Dr. Arif Atlı ve Neşter, Türkiye Klinikleri (J MedEthics) 2008;121-126.
5. Doru MN. Hikmet'in Peşinde Bir Yaşam , Metropolit Hanna Dolabani . Hikmet'in İzinde Bir Ömür , Metropolit Hanna Dolabani, 2020;12.
6. Doru MN. Londra'dan Mardin'e uzanan bir matbaanın hikayesi. Independent Türkçe. 2019; Erişim adresi: <https://www.indyturk.com/node/89896/turkiyeden-sesler/londra>
7. Demir Z. Dolabani, Mardin Metropolit Mor Filüksinos Hanna Dolabani'nin Yaşam Öyküsü ve Günlüğü . ISOM yayınları, İstanbul. 2019
8. Taşğın A. Sezginin ve Bilgeliğin Sembolü: Öz Hikmet Dergisi. Süryanilik ve Süryaniler 2005; 4: 52-56.
9. Durak N. Süryani Kadim Metropolit Hanna Dolapönü. AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi 2014;2(4):71-75.
10. Sina M . Süryanilerin Son Güneşi : Metropolit Hanna Dolabani. Süryaniler, 2019. Erişim adresi: <http://www.suryaniler.com/konuk-yazarlar.asp?id=417>
11. Anonim. İstanbul Tabip Odası duyurusu. 2013; Erişim adresi: <https://www.istabip.org.tr/2760-deerli-hocamz-dr-arif-atly-kaybettik.html>
12. Anonim. İstanbul Tabip Odası Dergisi'nin Eylül 1959 İlk Sayısını Memnuniyetle Aldık. Neşter, Tıbbi Mecmuadır, 1959; 3(12): 13-14.
13. Atlı A. Başlarken. Neşter, Tıbbi Mecmuadır 1957; 1(1): 1-28
14. Tükel, M. Bir İsim Münasebetiyle. Neşter, Tıbbi Mecmuadır 1957;1(1): 1-28
15. Anonim. Neşter. Neşter, Tıbbi Mecmuadır 1957;1(1): 1-28
16. Anonim. Neşter Mecmuası. Neşter, Tıbbi Mecmuadır 1958;2(7): 21.
17. Erer R. İğneci. Neşter, Tıbbi Mecmuadır 1958;2(7): 10
18. Ülver S. Kıymetli Hocamız Ord. Prof. Dr. Süheyl Ülver'in Mardin Tabip Odası Lokaline Hediyesi. Neşter, Tıbbi Mecmuadır 1957; 1(4):1.

19. Sayar AG. Türk tıp tarihçisi, hekim, ressam ve tezhipçi. TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.2012; Erişim adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/unver-ahmet-suheyl>
20. Ünver AS, Bayrı H. Artık Oğulları ve Mardin'deki hastaneleri. Türk Tıp Tarihi Arkivi 1940; 5(17): 27.
21. Anonim. Neşter, Mediko-Sosyal Dergi 1971;15(1-2-3-4):1-148
22. Atlı A. Mardin Trahom Dispanseri çalışmalarından. Neşter 1958;2(5-6):19-20.
23. Erer R. Bölgemizin hastalık durumu hakkında. Neşter, Tıbbi Mecmuadır 1957;1(3):2-4.
24. Özel A. Sosyalleştirilmiş sağlık hizmetleri tatbik edilen Ağrı ilinde eğitim faaliyetlerini değerlendirilmek maksadı ile yapılan anket araştırması sonuçları ve Ağrı ili 1970 yılı sağlık durumu. Neşter, Mediko-Sosyal Dergi 1971;15(1-2-3-4):102-108.